

Керівник гуртка: Шокало Юлія Миколаївна, кандидат історичних наук.

Тема: Соціальний портрет особистості

Мета: вивчення особливостей формування соціального портрета особистості, його складових, донесення до учнів ідеї про неповторність та унікальність кожної особистості;

з'ясування змісту понять «соціологія», «соціальний портрет особистості», «соціальний статус», «соціальна роль» та ін., визначення якостей, необхідних для вияву соціальної ініціативності;

розвиток навичок аналізу основних тенденцій взаємодії людини й суспільства в сучасних умовах, групової згуртованості;

виховання любові до себе та навколишніх, справедливості та гуманності; гармонійно розвиненої, творчої, свідомої особистості.

Вихованці знатимуть: соціологічний зміст поняття «портрет особистості» та категорії соціології, які з ним пов'язані; свої переваги, рівень знань, особистісні риси.

Вихованці вмітимуть: адаптуватися до різних видів навчальної діяльності, виконувати свої завдання, функції якісно й ефективно; тактовно вести дискусії, переконувати інших, виявляти активність.

Тип заняття: комбіноване.

Засоби навчання: групові дискусії, робота в парах, міні-лекція тощо.

Форма організації заняття: групова.

Вид заняття: заняття-практикум.

Обладнання: мультимедійна презентація, дошка, аркуші фліпчарту, маркери, роздатковий матеріал для учнів, кольорові клейкі аркуші (стікери).

Хід заняття:

I. Організаційний момент

1.1. Привітання. Презентація імені. Кожний по черзі висловлює своє ім'я, але з різною інтонацією. Завдання – «не повторюватися».

Пропоную девізом нашої роботи взяти слова Конфуція: «Скажіть мені – і я забуду, покажіть мені – і я запам'ятаю, дайте можливість обговорити – і я зрозумію, дайте можливість навчити – і я прийду до досконалості».

1.2. Вправа «Будемо дружити» (визначення правил роботи групи). Кожен учасник отримує кілька маленьких клейких аркушів (стікерів) і має написати одну чи декілька умов співпраці, правил, потрібних саме йому для ефективної роботи, дружньої атмосфери в групі. Учні по колу озвучують необхідні, на їхню думку, правила ведення заняття, після чого визначаються 6-8 найважливіших правил, які записуються на великому аркуші паперу «Правила нашої групи».

Орієнтовними правилами можуть бути такі:

- * Висловлюватися лаконічно.*
- * Бути активними.*
- * Поважати думку іншого.*
- * Бути веселими, посміхатися.*
- * Бути чесними, об'єктивними, відкритими.*
- * Бути дружніми і толерантними.*

1.3. Гра-розминка для зосередження уваги. Покажіть вказівний палець. Показуємо великий (слухаємо одне, а робимо інше). Будьте максимально уважними протягом заняття.

Оголошення теми та мети заняття.

II. Актуалізація опорних знань

2.1. Асоціативний ряд понять. Обговорення визначення поняття «соціологія».

Чи чули ви про таку науку, як «Соціологія»? Що, на Вашу думку, вивчає соціологія? З чим асоціюється ця наука?

Відповіді учнів фіксуються на аркуші паперу.

!!! У кінці заняття, якщо учні малоактивні, повертаємося до заповнення схеми.

Слово керівника гуртка.

Соціологія – це вивчення соціального життя людини, груп людей і суспільств. Це надзвичайно цікава й захоплива справа, оскільки йдеться про нашу власну поведінку як суспільних істот. Поле соціологічних досліджень надзвичайно широке – від аналізу випадкових зустрічей між окремими індивідами на вулиці й до вивчення глобальних соціальних процесів.

Соціологія показує, що треба мати набагато ширший погляд на те, чому ми є такі, які ми є, і чому ми поводимося так, а не інакше. Уявіть собі таку просту дію: ви п'єте чашку кави. Що ми можемо сказати про таку начебто нецікаву, з соціологічної точки зору, дію? Надзвичайно багато. По-перше, ми зауважимо, що пити каву – це не просто тамувати спрагу. Пиття кави має символічну цінність і є невід'ємним елементом нашої повсякденної суспільної діяльності. Часто ритуал, пов'язаний із питтям кави, має набагато більшу вагу, аніж сам акт споживання напою. Двоє людей, домовляючись про зустріч за кавою, мабуть, більше зацікавлені в тому, щоб зійтися й поговорити, а не в тому, що збираються пити. Це є просто привід для соціального спілкування.

По-друге, індивід, який випиває чашку кави, долучається до надзвичайно складної структури суспільних стосунків. Виробництво, транспортування й розподіл кави вимагають безперервного здійснення ділових операцій та укладання контрактів між людьми, що живуть за тисячі кілометрів від споживача кави.

І кожна подібна ситуація може стати окремою темою для соціологічного вивчення. Вивчення будь-яких стосунків між людьми в суспільстві – це і є головне й важливе завдання соціології.

III. Мотивація навчальної діяльності учнів

Оскільки людина є частиною суспільства і його творцем, вона була предметом дослідження багатьох відомих соціологів і філософів. Учням пропонуються **мотиватори (мотиваційні картинки або мотиваційні постери)**, що складаються з зображення та напису. Учні повинні прокоментувати взаємозв'язок між зображенням і надписом (*робота в парах*).

IV. Пояснення нового матеріалу

Людина в суспільстві народжується, живе, розвивається, стає особистістю. Проблема вивчення особистості в соціології є однією з центральних. Кожен із нас – особливий і унікальний. Усі ми відрізняємось один від одного, маємо свої неповторні риси. А певна сукупність соціальних властивостей, якостей, ціннісних орієнтацій, які виявляються у взаєминах між людьми, нашій поведінці, отримала назву «соціальний портрет особистості».

Соціальні якості особистості – сукупність соціально-психологічних властивостей і рис особи, певним чином взаємозв'язаних і зумовлених типом соціальної взаємодії з іншими людьми в конкретних соціально-історичних умовах і обставинах. Такі якості виявляються тільки у взаємодії з іншими людьми, у певних соціальних ситуаціях, у конкретних вчинках, справах.

Соціальні норми – сукупність принципів, правил, еталонів, вимог, установлених суспільством для регулювання діяльності й поведінки людей.

Соціальні цінності відіграють визначальну роль у житті людей. Вони виконують функції орієнтирів. Цінності бувають різними: моральні, наукові, естетичні, юридичні, філософські, релігійні, соціальні, політичні, економічні, фінансові, екологічні та інші. Загалом їх поділяють на матеріальні й духовні, особисті та колективні.

Поняття **«соціальна позиція»** відображає усвідомлення особистістю своєї приналежності до певної спільноти, інтереси й цінності якої людина розглядає як власні та прагне реалізувати їх у своїй діяльності.

Соціальний престиж – це оцінка, яку дає суспільство статусу особи або соціальної групи. Він тісно пов'язаний із престижем професії.

Соціальний статус – це місце, яке займає людина в суспільстві. Прикладами соціальних статусів є статус жінки, чоловіка, учня, батька, громадянина, президента тощо. Оскільки ми належимо до багатьох соціальних груп, то, відповідно, маємо багато статусів. Так, одночасно людина може бути інженером, чоловіком, громадянином України, українцем за національністю, мусульманином за віросповіданням. Так, статус учня передбачає виконання ним функцій слухача в класі, виконавця домашніх робіт, старости, сина чи доньки тощо.

Соціальна роль – це те, що очікується в суспільстві від людини, яка займає певне місце в соціальній системі.

4.1. Вправа «Хто Я?».

Кожному учню дається аркуш А5, на якому зображене променисте сонце. Уздовж намальованих променів сонця кожному учаснику потрібно написати відповіді на запитання «Хто я?». Соціальний портрет кожного з Вас має багато складових. Спробуйте самостійно назвати, хоча б декілька, починаючи речення із займенника «Я – ...».

Далі пропонується учням коротко презентувати себе.

Запитання для обговорення:

- Чи легко вам було відповідати на це запитання? Чому?
- Які фактори визначають Ваш соціальний статус сьогодні?

В Україні постійно змінюються соціальні статуси соціальних груп і соціальних типів особистостей. Практично сьогодні нові базисні типи особистості ще до кінця не сформовані. У нашому суспільстві, на жаль, переважає соціальна пасивність, бездіяльність, байдужість до навколишньої дійсності. Певне розповсюдження отримала людина торгового типу, що робить гроші на різниці цін

або одержує їх за допомогою різноманітних махінацій. Засоби масової інформації підкреслюють факт широкого розповсюдження мафіозного типу особистості, що несе загрозу для суспільства.

Основною цінністю будь-якого суспільства є людина. А тому основні цінності, які мають панувати в нашому суспільстві, – це свобода, справедливість, солідарність, рівність, демократія. Хоча люди не повною мірою використовують те, що їм дано, ураховуючи, що у них стільки джерел інформації й стільки можливостей. Усе залежить від вибору кожного з них.

4.2. Питання для роздумів. Англійський філософ і історик А. Тойнбі писав: «Цінність, як і час, поняття відносне». Як ви думаєте, що мав на увазі англійський мислитель? Прокоментуйте цей вислів.

4.3. Вправа «Складання соціального портрета учня як особистості»

Завдання учнів обрати по три позитивні якості та життєві цінності. Необхідно написати їх на аркуші та прикріпити на символічний образ особистості на дошці. По три аркуші з написаними негативними якостями учні «викидають у смітник» (намальований та прикріплений на дошці).

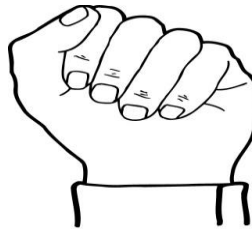
ПОРТРЕТ СУЧАСНОГО УЧНЯ		
ПОЗИТИВНІ ЯКОСТІ	НЕГАТИВНІ ЯКОСТІ	ЖИТТЄВІ ЦІННОСТІ
<ul style="list-style-type: none"> * активний; * увічливий; * товариський; * охайний; * привітний; * коректний; * чуйний; * уважний; * відповідальний; * постійно здобуває нові знання; * пунктуальний; * почуття гумору; * вміння вислухати; * працьовитість; * життєрадісність; * організованість; * милосердність; * альтруїзм; * освіченість. 	<ul style="list-style-type: none"> * безвідповідальність; * неохайність; * неорганізованість; * непосидючість; * неухажливість; * некомунікабельність; * невихованість; * неосвіченість; * брехливість; * нахабність; * лінь; * не вміння контролювати емоції; * не вміння працювати; * зарозумілість; * удавання; * егоїзм; * довірливість; * заздрість; * лицемірство; * жадібність; * моральна деградація; * байдужість; * нервозність. 	<ul style="list-style-type: none"> * виграти велику суму грошей і залишити її собі або поділитися із близькими людьми; * відпочинок у будь-якому місці Земної кулі; * можливість впливати на розгортання подій; * хороша освіта; * здорова родина; * честь і совість; * матеріальне благополуччя; * мати в підпорядкуванні велику кількість людей; * виграти велику суму грошей і вкласти їх у благодійний проект; * успішна кар'єра; * можливість постійного самовдосконалення; * робота, яка буде приносити великий прибуток; * всесвітня слава; * турбота про батьків; * друзі;

		<ul style="list-style-type: none"> * духовний розвиток; * чесність; * успіх будь-якою ціною; * повага і визнання; * зробити великий вклад у науку.
--	--	---

Презентація учнями обраних варіантів відповідей.

4.4. Вправа «Кулак». Учням пропонується підняти вгору кулак.

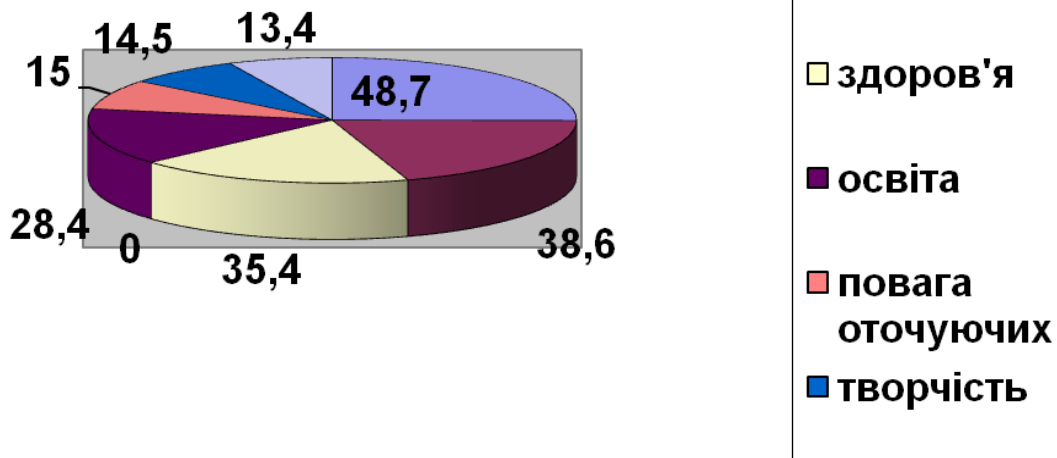
Висновок: кожен по-різному склав кулак. Це свідчить про те, що кожна людина є унікальною, не схожою на іншу.

4.5. Аналіз результатів соціологічного дослідження

Упродовж кількох років учнями Рівненської МАН були проведені соціологічні дослідження, які вивчали характеристики сучасного учня, виділяли найбільш типові риси його соціального портрета.

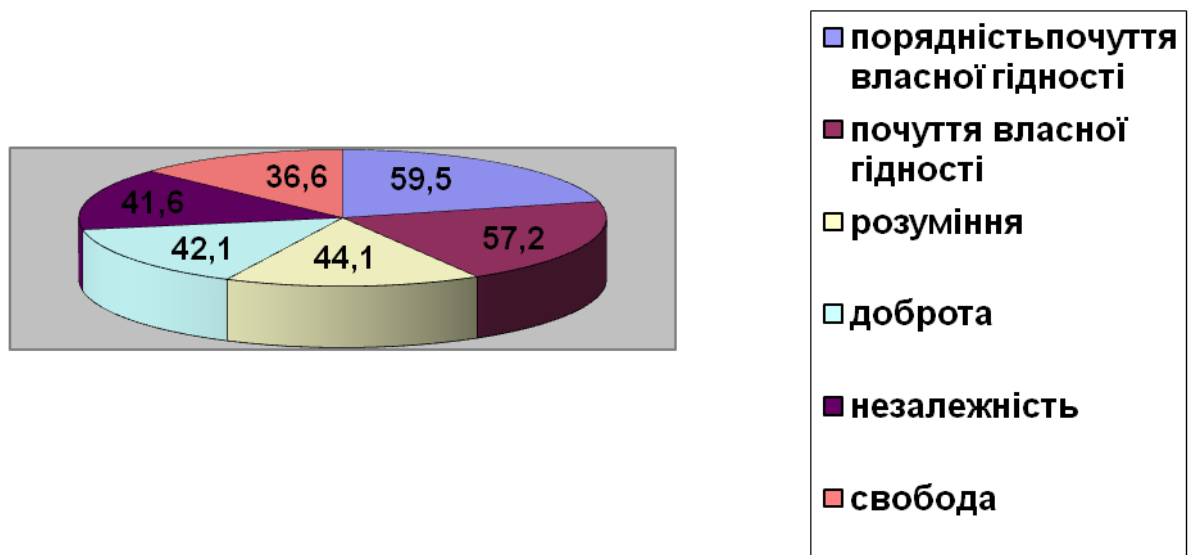
На питання *«Що для Вас у житті найголовніше?»* отримано такі відповіді: сім'я – 48,7%, любов – 38,6 %, здоров'я – 35,4%, освіта – 28,4%, повага навколишніх – 15 %, творчість – 14,5 %, дозвілля – 13,4 %.

"Що для Вас у житті найголовніше?"

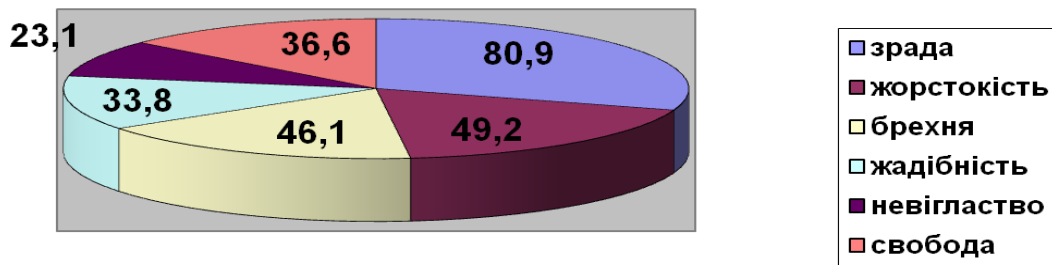
За даними опитування сучасні учні найбільше цінують: порядність – 59,5 %, почуття власної гідності – 57,2 %, розуміння – 44,1 %, доброту – 42,1 %, незалежність – 41,6 %, свободу – 36,6 %.

"Найвагоміші для Вас цінності?"

До неприйнятних для них цінностей відносять: зраду – 80,9 %, жорстокість – 49,2 %, брехню – 46,1%, жадібність – 33,8%, невігластво – 23,1%.

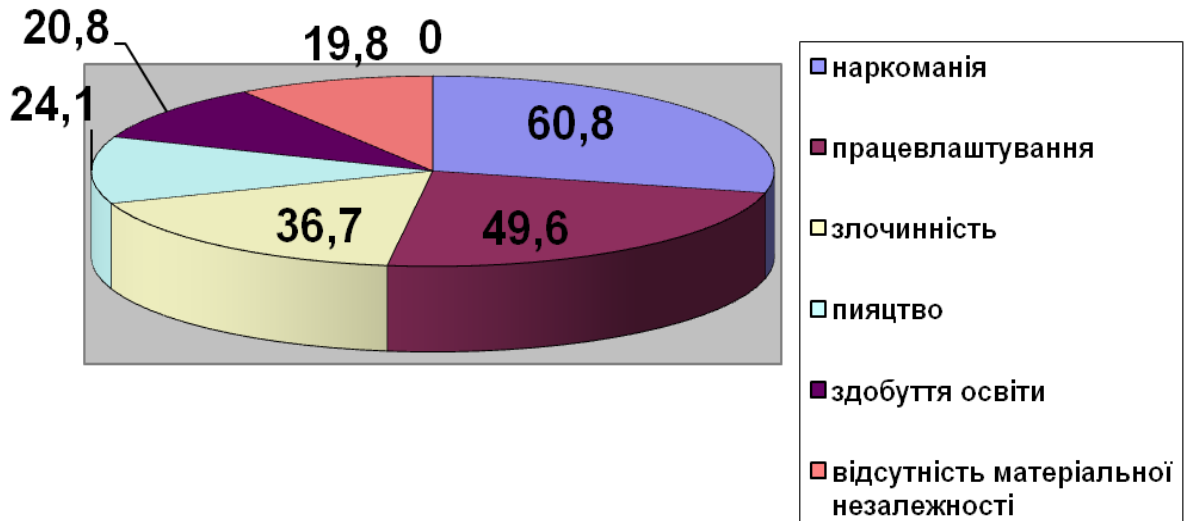
"Які цінності для Вас неприйнятні?"

На

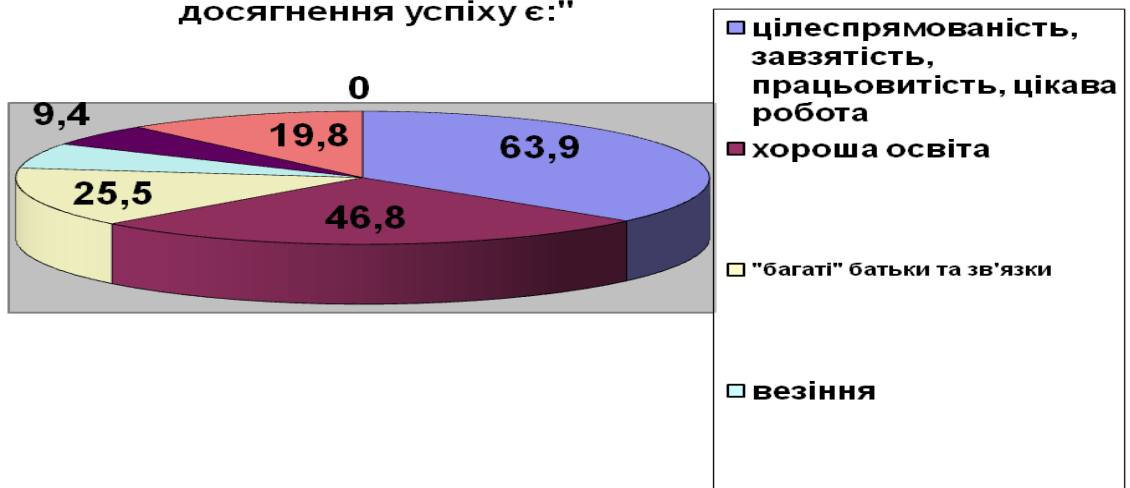
запитання «Які соціальні проблеми молоді Ви вважаєте сьогодні найбільш серйозними?» учні дали такі відповіді: наркоманія – 60,8 %, працевлаштування – 49,6 %, злочинність – 36,7 %, пияцтво – 24,1 %, здобуття освіти – 20,8 %, відсутність матеріальної незалежності – 19,8 %.

"Які соціальні проблеми сучасної молоді?"

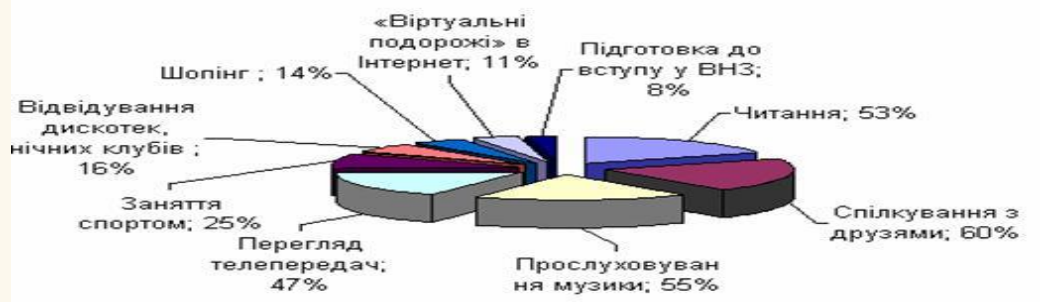
Уважають найбільш важливим для досягнення успіху в житті: цілеспрямованість, працьовитість, цікаву роботу – 63,9 %, хороша освіта – 46,8 %, «багаті» батьки та зв'язки – 25,5 %, везіння – 10,8 %, здібності – 9,4 %. Учні очевидно недооцінюють роль здібностей у досягненні успіху, кожен четвертий сподівається на багатих батьків і зв'язки.

"Найбільш важливим для досягнення успіху є:"

За даними соціологічного дослідження, соціального захисту потребує – 52,8 % молодих людей.

У структурі дозвілля молоді читання займає третє місце й становить 53 %. У вільний час 60 % опитаних надає перевагу спілкуванню з друзями, 55 % – прослуховуванню музики, 47 % – перегляду телепередач, 25 % – заняттям спортом, 16 % – відвідуванню дискотек, нічних клубів, 14 % – шопінгу. Дехто (11 %) цікавиться «віртуальними подорожами» в Інтернеті, 8 % опитаних увесь свій вільний час присвячує підготовці до вступу у вищі навчальні заклади.

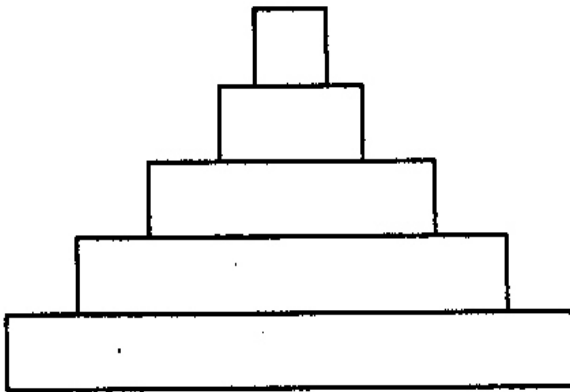
Види дозвілля молоді

V. Узагальнення та закріплення знань

5.1. Методика ієрархії потреб за А. Маслоу

Розташуйте наведені нижче потреби відповідно до ієрархії у піраміді за концепцією А. Маслоу.

1. Потреба у розвитку особистості	8. Потреба у безпеці існування	15. Потреба у службовому зростанні
2. Потреба у диханні	9. Потреба у турботі, опіці	16. Потреба у житлі
3. Потреба у творчому самовираженні	10. Потреба у впевненості в завтрашньому дні	17. Потреба у стабільності умов життя
4. Потреба у гармонії	11. Потреба у реалізації здібностей	18. Потреба у компетентності
5. Потреба у знаннях	12. Потреба у розумінні	19. Потреба у статусі
6. Потреба у красі	13. Потреба у повазі	20. Потреба в одязі
7. Потреба у їжі	14. Потреба у визнанні	21. Потреба у спілкуванні

5.2. Проведення методики «Аркуш мети»

На аркуші зображено одноповерховий будинок (стіни, дах, стежку до дверей). На даху будинку потрібно написати мету, яку ви ставите перед собою в житті. На стіні – завдання, вирішивши які можна досягти заданої мети. На стежці записуються методи, способи вирішення завдань. Праворуч і ліворуч від стежки – бар'єри, перепони, які заважають досягти вказаної мети.

5.3. Наше суспільство швидко та динамічно змінюється. Сьогоднішнє життя вимагає від сучасної молоді таких якостей, як здатність самостійно приймати рішення та брати за них відповідальність, наполегливість, активність, мобільність тощо. Сучасна молода людина повинна бути ініціативною, соціально активною у вирішенні проблем соціуму.

Запитання для обговорення:

- Розкажіть, чи маєте Ви досвід участі у соціально значущих справах.
- Один із відомих соціологів Бейлі сказав: «Кожен готовий допомогти, але ніхто не хоче бути першим!». Чому це так? А Вам би вистачило сміливості бути першопрохідцем?

VI. Підбиття підсумків

Сьогодні ми з'ясували, що існує велике різноманіття параметрів, типів особистості. Це означає, що створити ідеальний соціологічний портрет не просто, оскільки треба забезпечити його цілісність. Ваша особистість є цінною перш за все тому, що не існує нікого в світі, хто б повторював вас до дрібниць. Не буває людей з абсолютно однаковими почуттями й думками. Саме це робить соціальний портрет кожного з нас унікальним і особливим.

6.1. Прийом «лист по колу». По колу передається аркуш паперу, на якому написане речення: «На моєму шляху до дорослого життя мені необхідно ...». Кожен з учнів повинен дописати речення й передати свій аркуш сусіду. Отримавши аркуш сусіда, продовжити його роботу.

6.2. Ділова гра «Соціальне партнерство»

З числа учнів утворюємо кілька команд, які повинні визначити тему соціологічного дослідження, проблему, яка вимагає негайного вирішення в нашому суспільстві, визначити механізми реалізації.

6.3. Пропонується повернутися до заповнення схеми «Ромашка», з якою учні працювали на початку заняття, де зазначались асоціації, знання учнів про термін «соціологія». Учні дописують ті об'єкти вивчення соціології, про які вони дізнались.

VII. Домашнє завдання

Пропоную ознайомитись із брошурою, проаналізувати себе як особистість, свої сильні та слабкі сторони, скористатися тими порадами за бажання.